

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Teema: Vuoden 2022 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi (PL 32)

Lausuntoa pyydetty Kainuun kuntakokeilulta, lausunnon kirjannut Kainuun kuntakokeilun koordinaattori Milla Tikkanen

Yleistä lausuttavaa:

Lausuntopyyntö tuli hyvin nopealla aikataululla ja siihen oli haasteellista löytää Kainuun kuntakokeilun kuntien kesken aikaa tutustua ja laatia perusteellista lausuntoa. Kainuun kuntakokeilussa on mukana seitsemän kuntaa. Kuntakokeilu ei itsessään ole toimivaltainen toimielin, joten senkään puolesta lausunnon antaminen koko Kainuun kuntakokeilun nimissä on hieman haasteellista.

Tämä lausunto ei ole käynyt kuntien eri toimielimissä käsiteltävänä, eikä näin ollen edustaja virallisesti kaikkien kuntien näkemystä. Lausunto asiaa on käsitelty kuitenkin Kainuun kuntakokeilun johtoryhmässä 6.10.2021 ja todettu, että sellainen voidaan antaa.

Työllistämisen määrärahoista ja toimenpiteistä lausuttavaa:

Talousarvio esityksessä todetaan ”Merkittävimpiä yksittäisiä toimenpiteitä ovat oppivelvollisuuden laajennus, työttömyysturvan lisäpäivistä luopuminen sekä pohjoismainen työvoimamalli, varhaiskasvatusmaksujen alennus, työllisyyden kuntakokeilut, palkkatuen uudistus ja osatyökykyisten työllisyyttä vahvistavat toimet. Vuoden 2029 tasossa arvioituna työllisyystoimet vahvistaisivat julkista taloutta valtiovarainministeriön arvion mukaan n. 300 milj. eurolla, kun huomioidaan myös työllisyystoimista aiheutuneet kustannukset. Kevään 2021 puoliväliriihessä hallitus päätti lisäksi toimenpiteistä, joilla tavoitellaan 40 000—44 500 lisätyöllistä. Merkittävimpiä toimenpiteitä ovat mm. työ- ja elinkeinopalvelujen siirto kuntiin sekä siirron yhteydessä luotava rahoitusmalli, joka kannustaa kuntia kehittämään toimintaansa työllisyyttä edistäväksi, työkykyohjelman laajennus ja palkkatuki-uudistus sekä jatkuvan oppimisen uudistus. Valtiovarainministeriön alustavan ennakoarvion mukaan toimet vahvistavat julkista taloutta n. 150 milj. euroa.”

Toimenpiteiden sisältöä ei ole avattu talousarvioesityksessä enempää, eikä esimerkiksi palkkatuen uudistuksesta ole kunnille tullut tietoa, miten sitä tullaan kehittämään. Palkkatuen ehtoja pitäisi yksinkertaistaa, hakemista ja maksatusta saada ketterämmäksi. Moni työnantaja jättää palkkatuen mahdollisuuden käyttämättä, koska kokevat sen työlääksi ja byrokraattiseksi.

Samoin TE- palveluiden siirron eri vaiheista tulee tiedottaa kuntia paremmin ja yhteistä keskustelua, valmistelua ja suunnittelua tulee tehdä enemmän kuntien kanssa. Uudesta rahoitusmallista koskien TE-palveluiden siirtoon kunnille toivoisi, että sitä suunniteltaisiin kuntien kanssa yhteistyössä. Tiedossamme on, että erilaisia rahoitusvaihtoehtoja on esitelty, mutta enempää ei tietoa ainakaan Kainuussa näistä vaihtoehtoista ole.

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin lisäresurssi on alueellemme riittämätön. Mallin toteuttaminen ilman palvelutarpeen arvioon perustuvaa asiakas segmentointia tulee ohjaamaan resursseja väärin. Porrastusmalli, jota on esitetty Hallituksen esityksessä eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi, vie resurssia työntekijöiden perustehtävältä. Suunniteltu malli lisää valvontatehtäviä ja vie aikaa valmentavalta työotteelta. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin lisäresurssissa ei huomioitu sitä seikkaa, että muita erillismäärärahoja (korona ja ohjaamora hoitus) loppuu vuoden 2021 loppuun mennessä. Kainuussa lisäresurssin nettolisäys on yhteensä 3,7 henkilötyövuotta, kun tarve olisi ainakin nelinkertainen, mikäli malli toteutetaan kuvatulla tavalla.

TE-digi uudistuksessa tulisi myös huomioida kuntien omat kirjausjärjestelmät ja ratkaisut sekä yhteensovittaa nämä tulevan uuden alustan kanssa. Lisäksi nykyisellään toimiva TYPPI-asiakaskirjausjärjestelmä olisi syytä samalla päivittää ja saada yhteen toimimaan uuden alustan kanssa niin, että se vähentäisi turhaa tietojen kopioimista järjestelmästä toiseen sekä päällekkäistä kirjaamista.

Osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtäväyhtiön perustamisesta pitäisi huomioida, että HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtäväyhtiön perustamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi on ristiriidassa hallituksen esitykseen eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi. Osatyökykyisten kohderyhmä on pääosin kuntakokeilujen ja tulevaisuudessa kuntien kohderyhmää. Tässä HE esityksessä laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtäväyhtiön perustamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi esitetään, että ohjaus siirrettäisiin yhdelle toimijalle eli työ- ja elinkeinotoimistolle sekä todennäköisesti pois paikallisesta ohjauksesta. Tämä esitys antaa kuvan, että tämä erityistehtäväyhtiö tulee palvelemaan ainoastaan suurimpien kaupunkien asiakkaita ja tarpeita. Alueet, jotka kärsivät eniten työvoimapulasta, kuten Kainuu, tuskin saisi tässä tapauksessa hyötyä tästä erityistehtäväyhtiön perustamisesta.

Työllistämisen vaikutusten arvioinnista:

Ei lausuttavaa näin lyhyellä perehtymisellä vaikutusten arviointiin.